

УДК 271.4(477.83)-523.42"1897"

DOI: 10.24919/2312-2595.11/53.268669

Юрій СТЕЦИК

доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (stetsyk_u_o@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1795-687X>

ResearcherID: <https://publons.com/researcher/1959605/E-5136-2018>

Володимир КОБЕТЯК

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (volodymyrkobetyak@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4416-9460>

Бібліографічний опис статті: Стецик, Ю., & Кобетяк, В. (2022). Грушівська парафія в описах візитатора та пароха 1897 р. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 11/53, 57–72. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.11/53.268669>.

**ГРУШІВСЬКА ПАРАФІЯ В ОПИСАХ
ВІЗИТАТОРА ТА ПАРОХА 1897 р.**

Анотація. *Мета дослідження* – проаналізувати інформаційні повідомлення деканального візитаційного комісара та місцевого пароха щодо оцінки становища грушівської парафії греко-католицького обряду. **Методологія дослідження.** Для верифікації фактологічного матеріалу проведено зіставлення описів візитатора із повідомленнями пароха й аналогічними статистично-довідковими документами церковного походження. **Наукова новизна** полягає у тому, що віднайдений рукопис протоколу деканальної візитації за 1897 р. грушівської парафії уперше впроваджується до наукового обігу і розкриває обставини занепаду дерев'яного храму і підготов-

© Юрій Стецик, Володимир Кобетяк, 2022

ISSN 2312-2595 (Print) ISSN 2664-3715 (Online)

ку до побудови мурованої церкви, яка дійшла до наших днів. **Висновки.** Із проаналізованих повідомлень візитатора та пароха можна стверджувати, що на локальному рівні розбудовувалася парафіяльна цивілізація: діяли храми (матірній і дочірній) та школа; засновувалися мирянські організації (церковне братство та товариство тверезості). Парох виконував не тільки літургійні, але й адміністративні обов'язки: укладав парафіяльні акти (метричні, шкільні), провадив реєстр вхідної та вихідної церковної документації, видавав метрики парафіянам, провадив записи про християнську підготовку наречених до укладення церковного шлюбу та виголошував оповіді про час і місце його укладення з метою встановлення, чи немає суттєвих перешкод з боку парафіяльної громади для вінчання молодят. Помітно, що місцевий парох заохочував батьків віддавати своїх дітей до школи і водночас приводити їх на катехитизацію до храму. Отже, парох дбав не тільки про інтелектуальне зростання парафіяльної молоді, але й про їхнє християнське виховання. Парафіяльна людність відзначалася набожністю та жертовністю, адже дотримувалася церковних приписів і християнського вчення і зуміла зібрати значні кошти на побудову нового мурованого храму. Церковні землеволодіння ретельно охоронялися і ніхто зі світських володарів не зазіхав на їхнє привласнення. Якщо будинок пароха ще був у доброму стані, де ще були умови для проживання, то господарські будівлі, що належали до церковної власності, потребували ремонтів. Незважаючи на погіршення стану храму, дерев'яний матеріал якого поступово руйнувався, парафіяни дбали про чистоту і належний порядок у ньому, створюючи у такий спосіб належні умови для відправлення літургій. Віднайдення та опрацювання протоколів деканальних та єпархіальних візитаційних обстежень за попередні та наступні роки функціонування грушівської парафії значно доповнюють наші уявлення про діяльність парафіяльної цивілізації на окремо взятому прикладі.

Ключові слова: візитація; декан; шематизм; парох; парафія.

Yurii STETSYK

PhD hab. (History), Professor, Professor, Department of History of Ukraine and Law, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (stetsyk_u_o@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1795-687X>

ResearcherID: <https://publons.com/researcher/1959605/E-5136-2018>

Volodymyr KOBETIAK

Applicant of the second (magister's) level of higher education, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (volodymyrkobetjak@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4416-9460>

To cite this article: Stetsyk, Y., & Kobetiak, O. (2022). Hrushivska parafiia v opysakh vizytatora ta parokha 1897 r. [Hrushiv parish in the descriptions of the visitor and parish priest in 1897]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia Istoriia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 11/53, 57–72.* doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.11/53.268669> [in Ukrainian].

HRUSHIV PARISH IN THE DESCRIPTIONS OF THE VISITOR AND PARISH PRIEST IN 1897

Summary. *The purpose of this study* is to analyze the information messages of the deanery visitation commissioner and the local parish priest regarding the assessment of the situation of the Hrushiv parish of the Greek Catholic rite. **Research methodology.** To verify the factual material, the visitor's descriptions have been compared with the parish priest's reports and similar statistical reference documents of church origin. **The scientific novelty** is that the found manuscript of the dean's visitation protocol to the Hrushiv parish in 1897 is introduced into scientific circulation for the first time and reveals the circumstances of the decline of the wooden church and the preparation for the construction of a brick church which has survived to this day. **Conclusions.** Based on the analyzed reports of the visitor and parish priest, it can be stated that parochial civilization was being developed at the local level: churches (maternal and filial) and a school were operating; lay organizations (church brotherhood and sobriety society) were founded. The parish priest performed not only liturgical, but also administrative duties: he drew up parish acts (metric, school), kept a register of incoming and outgoing church documentation, issued metrics to parishioners, kept records of the bride and groom's Christian preparation for a church marriage and announced its time and the place in view of possible significant obstacles on the part of the parish community against the wedding. It is noticeable that the local priest encouraged parents to send their

children to school and at the same time bring them to the church for catechism. Thus, the parish priest took care not only of the intellectual growth of the parish youth, but also of their Christian upbringing. The parish members were noted for their piety and sacrifice because they adhered to church prescriptions and Christian teachings and managed to collect significant funds for the construction of a new brick church. Church lands were carefully guarded and none of the secular lords encroached on their appropriation. While the rectory had good conditions for living, then the farm buildings belonging to the church property needed repairs. Despite the deteriorating state of the church, the wooden material of which was gradually destroyed, the parishioners took particular care of its cleanliness and proper order creating proper conditions for conducting liturgies. Finding and working out the protocols of deanery and diocesan visitation examinations for the previous and subsequent years of the functioning of the Hrushiv parish will significantly supplement our ideas about the activity of parish civilization on a single example.

Key words: *visitation; dean; schematism; parish priest; parish.*

Постановка проблеми. У новітніх умовах розбудови паломницьких осередків Української Греко-Католицької Церкви постає необхідність у дослідженні їхнього історичного минулого, яке досі залишається маловідомим для сучасного покоління. Церковне краєзнавство в наш час проходить процес становлення, який супроводжується віднайденням у архівосховищах маловідомої документації, яка потребує систематизації та широкого запровадження до наукового обігу. Адже тривалий час панування атеїстичної радянської влади призвело до розпорошення парафіяльної та деканальної документації, яку потрібно віднаходити і вивчати. Серед масових церковних джерел помітне місце посідають протоколи візитаційних обстежень парафій делегованими комісарами як від деканального, так і від єпархіального управліннь. Ці узагальнені інформаційні звіти доповнюють повідомлення місцевих парохів, які надсилалися щорічно до єпархіального управління в Перемишлі та після опрацювання включалися до видання єпархіальних шематизмів. Відповідно віднайдений нами протокол деканальної візитації дає змогу окреслити в загальних рисах становище грушівської парафії: матірний храм, персональні відомості про пароха та його діяльність, стан парафіяльних будинків та канцелярії, фінансове забезпечення. Вищекреслена проблематика уможливіло ствердити, що церковна

адміністрація, як на деканальному, так і на єпархіальному рівнях, піклувалася про стан своїх парафій, проводячи їх регулярні ревізії. Тож розглядаємо акт візитації як один із адміністративних засобів контролю за діяльністю місцевого пароха.

Аналіз досліджень. Про історію парафіяльних храмів села Грушів фрагментарно згадують у своїх дослідженнях як краєзнавці (Галик, 2008; Лаба, 2008; Пастух, Сов'як, Шимко, 2012), так й історики церкви (Слободян, 1998; Blazejowskyj, 1995). Однак представлений ними фактологічний матеріал потребує уточнень, оскільки різняться датуванням. Для цього треба провести наукову верифікацію шляхом залучення офіційної церковної документації: протоколів єпископських і деканальних візитацій (АРР АВГК) та статистично-описових повідомлень парохів (Шематизм, 2014; Шематисмь, 1897).

Метою статті є проаналізувати інформаційні повідомлення деканального візитаційного комісара та місцевого пароха щодо оцінки становища грушівської парафії греко-католицького обряду.

Виклад основного матеріалу. 13 листопада 1897 р. заступник мокрянського декана о. Кирило Рудавський провів візитаційне обстеження матірнього парафіяльного храму святої Мучениці Параскевії у селі Грушів Дрогобицького повіту Самбірського циркулу (АРР АВГК, *sygn.* 5830, *s.* 55). Зупинимося побіжно на з'ясуванні біографічних відомостей про делегованого візитаційного комісара. Адже під протоколом візитації стоїть тільки його один підпис як представника від деканального управління. Майбутній ієрей Кирило Рудавський народився у 1843 р. (місце народження, як і семінарію, де здобув духовну освіту, не встановлено), отримав ієрейські свячення у 1870 р. Належав до світського одруженого єпархіального духовенства. Духовне служіння розпочав як адміністратор парафіяльного храму у селі Лип'є Турківського повіту (1872–1884 рр.), яке продовжив у селі Брониця Дрогобицького повіту (1884–1900 рр.) і водночас призначався на адміністративну працю до деканального управління Мокрянського намісництва (1897–1900 рр.). Помер 3 грудня 1900 р. та похований у Броніці (Blazejowskyj, 1995, *s.* 823). Виконуючи обов'язки візитатора у Мокрянському деканаті, прибув у 1897 р. до матірнього дерев'яного храму святої Мучениці Параскевії у Грушові Долішньому, очолив урочисту літургію та провів зустрічі із парохом, церковним комітетом і парафіянами з метою встановлення взаємовідносин між різними сторонами. Відповідно у

протоколі відзначено, що парох о. Єронім Борковський не має скарг на парафіян і відповідно миряни задоволені від його душпастирської праці (APP ABGK, sygn. 5830, s. 55).

Під протоколом деканальної візитації, окрім підпису пароха, подано дані про місцевих парафіян, які вніс, очевидно, грушівський писар Петро Гулич, і вони слугували свідченням того, що вся викладена інформація відповідає дійсності та що документ укладався у присутності свідків. У цей час внесення підписів було своєрідним нотаріальним засвідченням про об'єктивність даних. Зауважимо, що не всі грушівські селяни вміли писати, тому замість них вносив записи згаданий сільський писар, який підписався двічі від імені церковних провізорів матірнього храму (Миколи Борбала, Миколи Спильчака) та членів парафіяльного комітету (Яця Копача, Гриня Даниляка) (APP ABGK, sygn. 5830, s. 56 zv).

Згаданий священноіерей Єронім народився у 1830 р., а ієрейські свячення отримав у 1857 р. Душпастирську працю розпочав як отець-сотрудник на парафії у селі Пралківці Перемишльського повіту (1857–1861 рр.), які продовжив адміністратором парафій Залужани (1861–1863 рр.), Досьно (1863–1865 рр.), Трепча (1865–1888 рр.) та завершив як парох у Грушові (1888–1907 рр.). Був світським одруженим священником, а із 1894 р. став ієреєм-вдівцем. Відійшов у засвіти 21 вересня 1907 р. та похований у Грушові (Blazejowski, 1995, s. 602).

Із фрагментарних повідомлень візитатора можемо скласти загальну характеристику душпастирського служіння о. Єроніма Борковського у грушівській парафії, яке тривало незмінно майже двадцять років. Зокрема, парох регулярно зранку та ввечері відправляв літургії відповідно до церковного уставу. По неділях і святах виголошував повчальні проповіді та провадив катехитичну науку для дітей. Адже активно агітував батьків приводити дітей на катехизацію. Візитатор відзначив, що батьки прислухалися до його настанов, і діти мали добрі знання з основ християнського вчення. Без жодного зволікання поспішав до хворих парафіян зі Святими Дарами. Стежив, щоби парафіяни щорічно сповідалися у часі Великого Посту перед святом Пасхи. Навчав віруючих належно поводитися у храмі під час богослужінь. Щороку відвідував домівки парафіян із свяченою йорданською водою. Наполегливою працею спричинився до викорінення у грушівській парафії подружніх пар, які жили

спільно без церковного шлюбу. Привчив мирян у часі літургій не відвідувати корчм та утримуватися у недільні і святкові від важкої фізичної праці по господарству. Організував нічну сторожу для охорони храму. Заснував із парафіян церковне братство, яке дбало про утримання храму, мало свій статут (зберігся до нашого часу у відновленому парафіяльному архіві), що був затверджений перемисьльським Єпископським Ординаріатом від 27 листопада 1895 р. Станом на 1897 р. візитатор нарахував 112 членів цього братства, однак не відзначив поділу по храмах (матірному і дочірному). Можемо припускати, що о. Єронім був ініціатором заснування на парафії товариства тверезості, яке на поміркованих християнських засадах провадило боротьбу із проявами ганебного пияцтва серед місцевого селянства. Візитаційний комісар відзначив, що до такого корпоративного утворення належали 50 парафіян. Про високий авторитет пароха серед парафіян свідчать також ті факти, про які зауважує візитатор, що за час його каденції жоден із місцевих греко-католицьких віруючих не змінив батьківського обряду, не перейшов до іншої конфесії, а навпаки на парафії ніколи не бракувало жертвних добродчинців, які своє працею та коштом спричинилися до відбудови святинь (APP ABGK, sygn. 5830, s. 56).

В часах Австро-Угорської імперії на місцевого пароха також покладалися обов'язки державного службовця, оскільки він отримував доплату із державного релігійного фонду до своєї щомісячної платні із парафіяльної церковної каси. Відповідно на о. Єроніма накладався обов'язок у провадженні парафіяльних актових книг (хрещення, одруження, похорону), на підставі яких він мав право видавати парафіянам відповідні метрики (народження, шлюбу, смерті), що мали юридичну силу. З цією метою при матірному храмі було утворено парафіяльну канцелярію, де зберігалася церковна документація (метричні книги, розпорядження церковних (деканів, єпископів) та світських (старостів, намісників, імператорів) властей, протоколи передшлюбних наук і оголошень про шлюб, реєстри фундаційних та приватних літургій, фінансові книги прибутків і видатків, протокол про діяльність парафіяльної школи, реєстраційна книги вхідної та вихідної документації (так звана книга діянь пароха)). Візитатор, переглянувши згадану документацію, зауважив, що о. Єронім дуже добре її провадить, відповідно до встановлених інструкцій. Також у парафіяльній канцелярії зберігалися загально-

епархіальні видання («Єпархіальний вісник», «Шематизм» за різні роки), до яких увійшли розпорядження та повідомлення перемишльських владик. Власними зусиллями о. Єроніма при канцелярії була організована невеличка парафіяльна бібліотека, яка складалася із приватних книг пароха. На жаль, візитатор не окреслив тематичний репертуар цієї літератури та її чисельність. І тільки із типових візитаційних описів наступних років (1901–1912) довідуємося, що це була повчальна богословська література (10 книг), якою, очевидно, парох послуговувався при підготовці до духовних проповідей (АРР АВГК, sygn. 5830, s. 56). Однак так і не було подано їхніх назв, що створює певні труднощі у визначенні інтелектуальних зацікавлень місцевого пароха.

Про час початку побудови згаданого храму в протоколі візитації довідуємося зі значно раніших єпископських відвідин у 1852 р. Зокрема, у цій канонічній візитації відзначено, що у 1851 р. грушівська парафіяльна громада розібрала стару дерев'яну церкву (1661 р. побудови) через трухлявість деревини в ній і в цьому ж році (29 квітня 1851 р.) освячено камінь під побудову нової дерев'яної святині (АРР АВГК, sygn. 475, s. 106). І тільки аж у 1880 р. завершено повне оздоблення храму. Однак невдовзі (1886) святиня погоріла (Шематизм, 2014, с. 253).

У протоколі деканальної візитації за 1897 р. комісар обмежився оглядом забезпеченості храму відповідним церковним спорядженням, яке було необхідне для проведення богослужінь: наявність кивоту із Святими Дарами, чашами, миром; належний вигляд церковних риз (фелонів, стихарів, поясів); чисельність вівтарів та наявність на них антимінсів (без яких не дозволено відправляти літургій); богослужбова література. Описи візитатора є досить загальними і в них відсутня інформація, як виглядав храм зовні та всередині, якими були його архітектура й оздоблення. Тільки довідуємося про те, що храм був у формі невеличкої каплички із одним головним вівтарем. Біля церкви не було споруджено дзвіниці, а натомість дзвони висіли на деревах. Очевидно, що дзвіниця була знищена під час пожежі 1886 р., що пошкодила і частину храму, який відреставровано під каплицю. Навколо храму-каплиці розміщувався парафіяльний цвинтар, який був обгороджений парканом та деревами. Проте комісар не повідомляє про стан догляду за ним, що б свідчило про рівень розвитку поминальної традиції та роди-

ної пам'яті про померлих. Досить фрагментарно зафіксовані відомості про наявність окремої будівлі для школи, яка на цей час була вже державним освітнім закладом. Натомість не зазначено про стан цієї будівлі та кількість учнів (APP ABGK, sygn. 5830, s. 55).

Відсутні відомості у протоколі візитації можемо доповнити статистичними повідомленнями грушівського пароха, які увійшли до шематизму Перемишльської єпархії за 1897 р. Зокрема, відзначимо про церковні землеволодіння та прибутки від них:

– орне поле – 42 морги 600 сажнів, із нього чистий прибуток становив 184 злотих 91 грош;

– луки – 34 морги 924 сажні, із них чистий прибуток становив 144 злотих 29 крейцерів;

– город – 1 морг 783 сажнів, із якого чистий прибуток становив 9 злотих 76 крейцерів.

Загалом церковні землеволодіння становили 78 моргів 707 сажнів із чистим прибутком разом 338 злотих 96 крейцерів, відсотки за викуп дерева склали 56 злотих 44 крейцери. Доплата із каси – 232 злотих 43 крейцери. Земельний податок – 121 злотий 74 крейцери. Платня дяка покривалася церковними доходами. Загальна чисельність парафіян становила 3520 віруючих, із яких до матірнього храму святої Мучениці Параскевії у Грушові Долішньому ходили 1862 особи, а до дочірньої церкви Собору Пресвятої Богородиці у Грушові Горішньому – 1658 людей (Шематисм, 1897, с. 178).

Для обслуговування досить розлогої і чисельної грушівської парафії, на допомогу місцевому пароху о. Єроніму, було призначено отця-помічника Антонія Слонського, одруженого (із 1934 р. став вдівцем), світського ієрея (Шематисм, 1897, с. 177). Він народився у 1862 р., здобув духовну освіту та був рукопокладений в ієрейський сан у 1888 р. Пастирське служіння розпочав як помічник пароха у грушівській парафії (1888–1900 рр.). Надалі виконував обов'язки отця-сотрудника по інших парафіях Перемишльської греко-католицької єпархії (Далява 1900–1906 рр., парох у Михайлівчачах 1906–1930 рр., Ляски 1930–1939 рр.). Рік та місце поховання встановити не вдалося (Blazejowskyj, 1995, s. 838).

Висновки. Із проаналізованих повідомлень візитатора та пароха може стверджувати, що на локальному рівні розбудовувалася парафіяльна цивілізація: діяли храми (матірний і дочірний) та школа; засновувалися мирянські організації (церковне братство та това-

риство тверезості). Парох виконував не тільки літургійні, але й адміністративні обов'язки: укладав парафіяльні акти (метричні, шкільні), провадив реєстр вхідної та вихідної церковної документації, видавав метрики парафіянам, провадив записи про християнську підготовку наречених до укладення церковного шлюбу та виголошував оповіді про час і місце його укладення з метою встановлення, чи немає суттєвих перешкод з боку парафіяльної громади для вінчання молодят. Помітно, що місцевий парох заохочував батьків віддавати своїх дітей до школи і приводити їх на катехизацію до храму. Отже, парох дбав не тільки про інтелектуальне зростання парафіяльної молоді, але й про її християнське виховання. Парафіяльна людність відзначалася набожністю та жертовністю, адже дотримувалася церковних приписів і християнського вчення, зуміла зібрати значні кошти на побудову нового мурованого храму. Церковні земельолодіння ретельно охоронялися і ніхто зі світських володарів не зазіхав на їхнє привласнення. Якщо будинок пароха ще мав добрий стан, де ще були умови для проживання, то господарські будівлі, що належали до церковної власності, потребували ремонтів. Незважаючи на погіршення стану храму, дерев'яний матеріал якого поступово руйнувався, парафіяни дбали про чистоту і належний порядок у ньому, створюючи належні умови для відправлення літургій. Віднайдення і опрацювання протоколів деканальних і єпархіальних візитаційних обстежень за попередні й у наступні роки функціонування грушівської парафії значно доповнять наші уявлення про діяльність парафіяльної цивілізації на окремо взятому прикладі.

Джерела та література

- Галик, В. (2008). Духовні святині села Грушів. *Старожитності Дрогобиччини, 2*.
- Лаба, В. (2008). *Історія села Грушів від найдавніших часів до 1939 року*. Львів.
- Пастух, Р., Сов'як, П., & Шимко, І. (2012). *Дрогобиччина свідки епох*. Енциклопедична книга-альбом. Дрогобич: Коло.
- Слободян, В. (1998). *Церкви України. Перемишська єпархія*. Львів.
- Шематизм Самбірсько-Дрогобицької єпархії УГКЦ*. (Дрогобич). (2014).
- Шематизмъ всего клира греко-католического епархїи соединеньхъ Перемыскои, Самборскои и Сяноцкои на рокъ воль Рожд. Хр. 1897*. (Перемишль). (1897).

APP ABGK – Archiwum Państwowy w Przemyślu. Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego w Przemyślu.

Blazejowskyj, D. (1995). *Historical sematism of the eparchy of Peremyśl including the Apostolic Administration of Lemkivscyna (1828–1939)*. Lviv: Kamenyar.

References

Halyk, V. (2008). Dukhovni sviatyni sela Hrushiv [Spiritual shrines in the village of Hrushiv]. *Starozhytnosti Drohobychchyny – Antiquities of Drohobychchyna*, 2 [in Ukrainian].

Laba, V. (2008). *Istoriia sela Hrushiv vid naidavnishykh chasiv do 1939 roku [The history of the village in Hrushiv from the earliest times to 1939]*. Lviv [in Ukrainian].

Pastukh, R., Soviak, P., & Shymko, I. (2012). *Drohobychchyna sviddy epokh. Entsyklopedychna knyha-albom [Drohobych witnesses of epochs. Encyclopedic book-album]*. Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

Slobodian, V. (1998). *Tserkvy Ukrainy. Peremyska yeparkhiia [Churches of Ukraine. Diocese of Peremyshl]*. Lviv [in Ukrainian].

Shematyzm Sambirsko-Drohobytsoi yeparkhii UHKTs [Schematism of the Sambir-Drohobych Eparchy of the UGCC]. (Drohobych). (2014). [in Ukrainian].

Shematyzm vseho klyra hreko-katolycheskoho yeparkhii soiedynenyh Peremyskoy, Samborskoy y Sianotskoy na rok vod Rozhd. Khr. 1897 [Schematism of the entire clergy of the Greek Catholic dioceses of the united Peremyshl, Sambor and Syanok on the Rock from Birth. Chr. 1897]. (Peremyshl). (1897). [in Ukrainian].

APP ABGK – Archiwum Państwowy w Przemyślu. Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego w Przemyślu [State Archives in Przemyśl. Archives of the Greek Catholic Bishopric in Przemyśl] [in Polish].

Blazejowskyj, D. (1995). *Historical sematism of the eparchy of Peremyśl including the Apostolic Administration of Lemkivscyna (1828–1939)*. Lviv: Kamenyar.

*Документ***ПРОТОКОЛЬ**

**отправленого посіщенія деканального Церкви въ Грушовъ
мьсто-деканомъ о. Кириломъ Рудавскимъ
дня 13 листопада 1897**

§. I. Душпастырь.

Въ приходъ Грушова справуе душстаровництво
Ч. Г. Иеронъ Борковський въ свойствъ пароха
урожденный року 1830. рукоположенный року 1857
на мьстци отъ року 1888 вдовець и Отець – дьтей.

§. II. Церковь.

Нижше подписанный поклонившись Найсвятъшимъ Тайнамъ,
обучивши згромадженьхъ прихожанъ о намьренію посъщенія дека-
нального, приступилъ къ насльдованію сльдующихъ предметовъ:

1. Чи кивоть чисто удержуеся, частки Пренайсвятъшихъ
Тайнь чи въ количествъ потребномъ для хорыхъ находят-
ся, чи що 14 дней обновляти звыкли? – Кивоть удержуеть-
ся чисто и св. Тайны що 14 дней отновляются.
2. Мирница чи находится, чи отновлено миро Святое? –
Мирница находится и св. Миро отновляется.
3. Колько находится Чашей, чи добре позолочені? – 2
чаши въ дуже добромъ стань.
4. Колько есть фелонь въ добромъ стань? – 11 фелонь,
10 въ дуже добрімъ стань, а 1 до неужитку.
5. Чи позначены вышитыми числами деканального инвен-
таря? – .
6. Колько стихарь? – 7 стихарь въ дуже добромъ стань.
7. Колько поясовъ? – 7 поясовъ.
8. Колько побочныхъ олтаревъ? – Нема.
9. Колько якого храму? – Св. Мученици Параскевіи нар[одне]
Пятницъ.
10. Чи находится на всьхъ антиминсь? – Есть.
11. Проскомедія и молитвы по причащенію чи находятся? –
Находятся.
12. Чи суть всь книги литургическіи, и въ якомъ стань? – Суть
вьсь книги літургическіи.
13. Чи нема образовъ неприличныхъ? – Нема.

14. Церковь въ якомъ стань? – Нужденна капличка але церковь буде муруватись бо есть до 9 000 злотих ринських готовихъ грошей.
15. Звоница въ якомъ стань? – Звоници нема, звони висяць на деревь.
16. Цментарь – чи есть досытъ мьстця, чи обгородженный? Засажженный деревомъ? – Цментарь опарканений и деревцами засажжени.
17. Домъ школьный чи есть? – Есть.

§. III. Священнодѣйствіе.

Прихожанамъ предложено:

Якъ ся заходитъ священникъ и чи не творить якои соблазни?

1. Чи Богослуженіе рано и вечеръ въ своемъ часъ по правиламъ церковнымъ отправляеся? – Богослуженіе рано и вечеръ правильно отправляеся.
2. Слово Боже чи проповьдуеся въ часъ Службы Божой и наука катехитична чи преподаеся въ Недель и Свята? – Слово Боже проповьдуеся въ Неделью и Свята наука катехитична преподаеся.
3. Чи Душстаровникъ завозванный до хорого безъ проволоки поспышае? – На кажде завозванные спышить безъ проволоки.
4. Чи отправили прихожане Сповьдь пасхальную? – Пасхальну сповьдь всь отправили.
5. Чи въ Церкви прихожане прилично и побожно Богослуженію присутствуютъ? – Парохіане прилично и побожно заховуются въ часъ Богослуженя.
6. Чи приходникъ парохіань своихъ въ опредѣленныхъ часахъ посыщае? – Посыщае.
7. Чи не мають жадобы якой противу своему приходнику касательно перетьганія на належитости зъ права епитрихия, або частого отдаленія изъ лѣстця своего прихода? – Ныть.
8. Чи не находятся дикіи малженьства, або чи не дьются публичніи соблазни? – Нема, викоренене.
9. Чи не пересьджаютъ прихожане въ часъ якого Богослуженія въ корчмахъ и отъ работъ тяжкихъ въ Недель и Свята не воздержуются? – Ныть, и воздержуются въ Недель и Свята отъ тяжкихъ работъ.

10. Чи порядно отбуваеся стражъ ночная коло церкви? – Стражъ ночна всегда есть.
11. Чи заведено Братство церковное и колько числить членовъ? – Братство церковне есть числянне до 112 членовъ, потвержоне Еп[ископским] Ординаріатомъ зъ дня 27.ІІ.1895.
12. Чи заведено товаришество мърности, и колько членовъ? – Заведено братство тверезости численне до 50 членовъ.
13. Чи посылають родичи дьтей на катехитичну науку? – Родичь поселають дьти на катехизацію.
14. По здыланомъ испытъ якій обявился успьхъ? – Обявили добрый успьхъ.
15. Чи не мае гдешо приходникъ примьтити? – Не мае ничь противъ своихъ парохіань и есть зъ нихъ задовольенъ.
16. Чи не мають що прихожане внести? – Такъ само и парохіане суть задовольени зо своего душпаствыря и не мають ничего противъ него.
17. Чи есть инвентаръ деканальный? –
18. Що прибуло до Церкви сего року? – Куплено чашу, кадилница и колька фелоновъ та патериць, плащаниця, образъ до пошаны за душпаствирства о. Іерона Борковского.
19. Котріи суть знакомитшіи благодьтели церкви? – Суть.
20. Чи не отступилъ кто отъ своего греч. к. обряда? – Не отступилъ никто.

§. IV. Акта приходскіи.

1. Где переховуються метрики и прочіи акта приходскіи? – Въ канцеляріи парохіальной въ бюрку.
2. Спись всьхъ актовъ чи находится? – Въ канцеляріи парохіальной въ бюрку.
3. Чи находится спись всьхъ періодичныхъ подань? – Находится.
4. Метрики якъ проваджены? – Дуже добре.
5. Чи пишутся при свьдкахъ? – Пишутся.
6. Чи заховуются приписи при помершихъ? – Заховуются.
7. Чи заховуются приписи при войсковыхъ? – Такъ само.
8. Протоколь дьйстви (Questions Protokoll)? – Знаходиться.
9. Протоколь розпоряджень чи провадится? – Вьстникъ епархіальный.
10. Протоколь школьный? – Есть.

11. Протоколь Св. Службъ фундушовыхъ? – Есть.
12. Протоколь Службъ божихъ частныхъ? – Есть.
13. Протоколь побираныхъ нележитостей права епитрахильного? – Есть.
14. Протоколь заповѣдей? – Есть.
15. Протоколы предслобніи въ якомъ стань? – Есть.
16. Друкованы курренды зъ року 1857? – Суть.
17. Книга конскрипціи? – Есть.
18. Чи вообще акта парохіальныи въ порядку? – Все въ порядку.
19. Библиотека парохіальна колько мѣститъ въ собѣ книгъ? – Знаходяться свои власніи книги.

§. V. Будынки парохіальніи.

1. Въ якомъ стань домъ мешкальный приходскій? – Въ середномъ стань.
2. Будынки господарскіи прихода? – Будынки господарскіи въ ліхомъ стань.
3. Чи не зайшли якіи насилія правъ церковныхъ або грунту церковного? – Нема.
4. Що въ той мѣрь здѣлано? –

§. VI. Скарбона церковна.

1. Чи находится скринка двома ключами осмотрена, где ся переховуе? – Есть.
2. Чи предложеный протоколь скарбони церковной; чи приходникъ съ концемъ року обчисляе приходы и расходы церковніи зъ провизорами? – Провадиться.
3. Колько найдено грошей готовыхъ? – Въ карбонъ церковной найдено готовыми грошми 82 злотихъ ринскихъ 52 ½ крейцерів
4. Колько выжиченыхъ? – 331 злотий ринскій.
5. Разомъ? – 413 злотихъ ринскихъ 52 ½ крейцери австрійскіи. Въ горішней церкви (Красна) предложено выказъ должниковъ выданои черезъ провизоры церкви Петра Дерпака на 992 злотихъ ринскихъ 81 крейцер австрійскій. Готовыми грошми на книжечкахъ Ощадности Товариства Заміскового въ Дрогобичу 3132 злотихъ ринскихъ 20 крейцерів австрійскихъ. Разомъ 4125 злотихъ ринскихъ 1 крейцер австрійскій.

6. Которыи суть Провизоры церковныи? – Николай Борбаловъ. Никола Спльчакъ. Сімеонъ Чаповский. Петро Дерпакъ.
7. Кто есть пвцемъ церковнымъ? – Олекса Думинь.
8. Кто есть паламаромъ церкви? – Гринь Спльчакъ.
9. Чи весь тїи пильно обовязки свои, и съ добрымъ прикладомъ для прихожанъ справляють? – Всьчесно и побожно заховуються и не дають парохіанамъ соблазна.

Примьчанія посьщаючого Настоятеля Деканата:

Николай Борбаловъ

Николай Спльчакъ

провизори церкви матерной

підписавъ Петро Гулич

Яць Копачъ члень комітету парох[иального]

Гринь Данилковъ

підписавъ Петро Гулич

Михайло Мосяк

Олексей Думынъ

Кирилль Рудавакской

Мьсто Деканъ Мокріанскїи

*Историчне джерело: Archiwum Państwowy w Przemyślu.
Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego w Przemyślu, sygn. 5830, к. 55–56 зв.*

*Стаття надійшла до редакції 30.09.2022 р.
Стаття рекомендована до друку 31.10.2022 р.*